

ЖИТТЯ І ДІЯЛЬНІСТЬ О.М. ПОЛЯ: ГЕОГРАФІЧНИЙ ЕКСКУРС

Розглянута структура географічного атласу «Географія життя та діяльності О.М. Поля», інформаційне наповнення основних карт, використання при розробці екскурсійних маршрутів.

Ключові слова: географічний екскурс, географія життя та діяльності, атлас, тематичні карти, О.М. Польш.

Рассмотрена структура географического атласа «География жизни и деятельности А.Н. Поля», информационное наполнение основных карт, использование при разработке экскурсионных маршрутов.

Ключевые слова: географический экскурс, география жизни и деятельности, атлас, тематические карты, А.Н. Польш.

The structure of atlas «Geography livelihoods A. Paul», the content of basic maps and use in the development of excursion routes are considered.

Key words: geographical excursus, geography livelihoods, atlas, thematic maps, A. Paul.

Проектування змісту атласу "Географія життєдіяльності О.М. Поля" або "Яскравий "слід" на Землі О.М. Поля"

- Вступ**
- Біографія О.М. Поля під географічним кутом зору**
  - Принципи залучення множинної інформації
  - ✓ Позначення населених пунктів – місць мешкання або перебування
  - ✓ Визначення часу перебування
- Олександрополівська епоха Катеринослава**
  - Принцип невід'єдності життя Поля від громадського життя Катеринослава з визначенням часу подій
- "Колумб" Придніпров'я**
  - Маршрути подорожей
  - Ділові поїздки
  - Історія залучення інвестиційний капіталів до регіону
- Принцип відображення взаємозв'язків з видатними особистостями
- Пам'ять про О.М. Поля**
  - Музеї
  - Монументальні пам'ятники
  - Географічні назви

Картографічне уявлення діяльності видатних постатей минулого не є новим у географічній науці. «Карта важливіша за текст, бо говорить часто яскравіше, наочніше, лаконічніше, ніж найкращий текст», – ці слова належать видатному географу П. Семенову-Тян-Шанському. Існують атласи та окремі

карти життя та діяльності видатних особистостей [2,6]. Найбільш репрезентативним та сучасним є картографічний твір, опублікований в Україні у 2014 р. до 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка [8].

В проекті атласу «Географія життєдіяльності Олександра Поля» (мал. 1). математична основа карт та їх оформлення відповідають стилю кінця XIX ст. В атласі використані карти півдня Російської імперії, зокрема, за основу взята карта сучасника О.М. Поля, талановитого геолога, який професійно описав марганцеві руди Нікопольського басейну, Валеріана Домгера [1]. На картах атласу збережені географічні назви (топоніми) відповідно до епохи діяльності О.М. Поля.

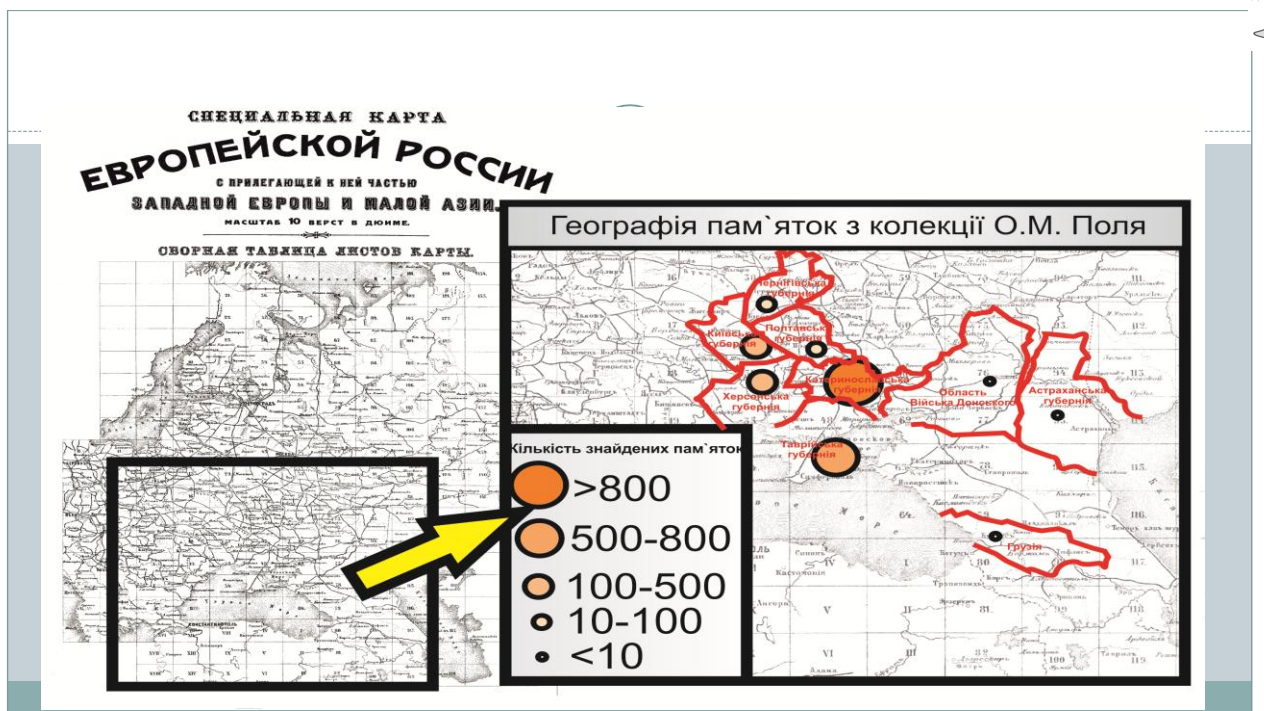
Тут зображені маршрути подорожей О.М. Поля, археологічні розкопки біля сіл Обухівка Новомосковського повіту та Волоські хутори Катеринославського повіту, Звонецьке, Любомирівка, Наталіївка, Діївка, Старі Кодаки, Мишурин Ріг, Кривий Ріг, Олександропіль, Красний Кут Верхньодніпровського повіту, лівий берег Дніпра між с. Чаплі і м. Олександрівськ, с.Запорізьке, с.Маячка Новомосковського повіту, с.Сартана Маріупольського повіту, курган біля Нікополя, о.Хортиця та ін. Для прикладу наведемо карту знахідок пам'яток старовини з колекції О.М. Поля (за матеріалами каталогу колекцій старожитностей О.М. Поля (1893) [4]), яка була розроблена нами на підставі аналізу географічного положення знахідок та їх кількісного аналізу (табл., мал. 2).

Географія знахідок пам'яток старини з колекції О.М. Поля (за матеріалами [4]).

№	Географічне положення	Кількість територій знахідок, чис. – абс., знам. – %	Кількість пам'яток, що були знайдені
1	Катеринославська губернія	32/55,2	809/43
2	м. Катеринослав	1/1,7	10/0,53
3	Астраханська губернія	1/1,7	2/0,11
4	Грузія	1/1,7	3/0,16
5	Землі Війська Донського	1/1,7	3/0,16
6	Полтавська губернія	4/6,9	16/0,85
7	Київська губернія	8/13,8	170/9,04
8	м. Київ	1/1,7	22/1,17
9	Таврійська губернія	3/5,2	575/30,57
10	Чернігівська губернія	1/1,7	91/4,84
11	Херсонська губернія (тут м. Кривий Ріг)	5/8,6	180/9,57
	Всього	58/100	1881/100

Крім того, карта містить інформацію про зв'язок О.М. Поля з видатним етнографом М.М. Миклухо-Маклаєм. Н.О. Степаненко повідомляє з посиланням на «Каталог колекції древностей А.Н. Польш, в Катеринославе», що «з Полівського зібрання у сучасній музейній збірці коштовностей, враховуючи всі попередні втрати, перебувають: скіфський срібний нащічник з Чортотлицького кургану, срібна корона Тори, придбана О.М. Подем у

Новогеоргіївську (за переказами, була захоплена гайдамаками в Умані, потім закопана біля містечка Рашкова, а у 1876 році скарб був віднайдений), дві повні туркменські збруї для верхового коня, з срібними накладками (у каталозі 1893 року подається цікава інформація про те, що ці предмети у комплекті з іншими – сідлом, натрускою – нібито були подаровані О.М. Полю М.М. Миклухо-Маклаєм)» [7; 4].

Використані в атласі також карти Європи, де показані маршрути ділових поїздок О.М. Поля, наприклад, поїздка в 1872 р. по гірничорудним районам Франції, Італії, Швейцарії, Німеччини.

На карті Катеринослава позначені місце та час заснування О.М. Полем приватного музею в будинку Горовиця на Поліцейській вулиці, місця, де О.М. Поль бував як громадський діяч (наприклад, Катеринославська Маріїнська жіноча гімназія, членом попечительської ради якої він був у 1874-1890 рр.), місце відспівування О.М. Поля (Троїцька церква) та місце поховання (Севастопольське кладовище).

Не викликає сумнівів, що Придніпров'я має значні потенційні можливості з точки зору створення атласів видатних особистостей. Пропонований проект може бути корисним для розвитку історико-біографічного туризму в регіоні.

Бібліографічні посилання:

1. Домгер В.А. Геологические исследования в Южной России в 1881-1884 годах // Труды Геолкома. – Т. XX. – № 1. – 1902. – 187 с.
2. Жизнь и деятельность М.В. Ломоносова в картографическом отображении /: [Алексеевко Н.А., Калуцков В.Н., Лошкарёва А.Р. и др.] // Геодезия и картография. – 2012. – №1. – С. 39-45

3. Зеленская Л.И. Большой картографический образовательный проект «Географические атласы жизнедеятельности выдающихся личностей» // Зб. матеріалів VI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Картографія в науковій, освітянській та управлінській діяльності». – К.: ДНВП «Картографія», 2014. – Вип. 6. – С. 41-43.
4. Каталог коллекций древностей А.Н. Поля, в Екатеринославе. Вып. 1 / Сост. К. Мельник. – К.: Тип. Кульженко С.В., 1893. – 217 с.
5. Кочергін І.О. Олександр Поль: мрії, справи, спадщина. – Дніпропетровськ: Національна гірничча академія України, 2002. – 222 с.
6. Ленин. Историко-биографический атлас. – М.: Ин-т марксизма-ленинизма, ГУГК, 1970. – 70 с.
7. Степаненко Н.О. До питання про персонологічні сторінки формування колекції коштовностей Дніпропетровського історичного музею ім. Д.І. Яворницького. – с. 237-243. Збірник наукових праць «Видатні особистості: музейна персонал істика (матеріали обласної музейної наукової конференції, вип. 10)». - Д.: АРТ-ПРЕС, 2008. – 336 с.
8. Шляхами Великого Кобзаря: [Атлас (фотоальбом)]. – К.: ДВНП «Картографія», 2014. – 88с.

Надійшла до редколегії 05.03.2016 р.